

**CHATGPT VA SUN’IY INTELLEKT YORDAMIDA TIL O‘RGANISHNI
SHAXSIYLASHTIRISH IMKONIYATLARI**

DILFUZA ABDUGANIYEVNA AKRAMXODJAYEVA
Katta o‘qituvchi, Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada sun’iy intellekt, xususan, ChatGPT kabi zamonaviy til modellari yordamida xorijiy til o‘rganish jarayonini shaxsiylashtirish imkoniyatlari tahlil etilgan. Til o‘rganuvchining yoshi, bilim darajasi, qiziqishlari va o‘rganish uslubiga mos tarzda individual yondashuvni shakllantirishda sun’iy intellektning samarali vosita sifatida xizmat qilishi ochib berilgan. Maqolada shaxsiylashtirilgan mashqlar, real vaqtda teskari aloqa, interaktiv muloqot, yozma va og‘zaki ko‘nikmalarni rivojlantirishda AI asosidagi texnologiyalarning afzalliklari ko‘rsatib berilgan. Shuningdek, AI vositalaridan foydalanishda yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolar va ularning echimlariga ham e‘tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: *raqamli texnologiyalar, AI, til kompetensiyasi, interaktiv o‘qitish, til ko‘nikmalari, ta’lim innovatsiyalari.*

Kirish qismi: Globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida xorijiy til o‘rganish nafaqat shaxsiy taraqqiyot, balki kasbiy muvaffaqiyatning ham ajralmas omiliga aylanmoqda. An‘anaviy ta’lim shakllaridan farqli ravishda, zamonaviy texnologiyalar, xususan, sun’iy intellekt (SI) asosidagi vositalar til o‘rganish jarayonini samarali, moslashuvchan va shaxsga yo‘naltirilgan tarzda tashkil etish imkonini bermoqda. Ayniqsa, OpenAI tomonidan ishlab chiqilgan ChatGPT modeli orqali foydalanuvchilar tilni o‘z sur‘atida, o‘zlariga qulay va tushunarli uslubda egallash imkoniyatiga ega bo‘lmoqda.

Shaxsiylashtirilgan ta’lim yondashuvi bugungi kunda pedagogikaning ilg‘or tendensiyalaridan biri sanaladi. U o‘quvchining individual ehtiyojlari, bilim darajasi, o‘rganish uslubi va qiziqishlariga mos holda ta’limni tashkil etishni nazarda tutadi.

Bu jarayonda ChatGPT kabi sun’iy intellekt vositalari interaktiv muloqot, real vaqtda teskari aloqa, kontekstga mos mashqlar yaratish, matnni tahlil qilish va so‘z boyligini oshirish kabi imkoniyatlar orqali o‘rganish sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Mazkur maqolada ChatGPT va boshqa sun’iy intellekt texnologiyalarining til o‘rganishdagi shaxsiylashtirish imkoniyatlari, ularning afzallik va cheklovlari, amaliy qo‘llanilishi hamda ta’lim jarayoniga integratsiyalashuvi haqida so‘z yuritiladi.

Asosiy qism: Shaxsiylashtirilgan ta’lim – bu har bir o‘quvchining ehtiyojlari, qobiliyati, o‘rganish sur‘ati va qiziqishlariga moslashtirilgan o‘qitish tizimidir. Bu yondashuvda o‘quvchining o‘ziga xosligi asosiy omil sifatida qaraladi. Sun’iy intellekt esa bu jarayonda kuchli vosita sifatida xizmat qilib, katta hajmdagi ma’lumotlar tahliliga tayangan holda o‘quvchining bilim darajasini avtomatik ravishda aniqlab, unga mos topshiriq va tavsiyalarni taqdim etadi.

OpenAI tomonidan yaratilgan ChatGPT modeli o‘quvchi bilan jonli muloqot qilishi, savollarga javob berishi, grammatikani tushuntirishi, matn yozish, tahrir

qilish va tarjima qilish kabi vazifalarni bajarishi bilan ajralib turadi. Ushbu model quyidagi jihatlar orqali til o‘rganishni shaxsiylashtirishga xizmat qiladi:

Interaktiv muloqotda foydalanuvchi ChatGPT bilan real vaqtda ingliz (yoki boshqa) tilida muloqot qilib, nutq ko‘nikmalarini mustahkamlaydi.

Moslashtirilgan mashqlarning o‘quvchining darajasi (A1–C2) va ehtiyojiga mos yozma yoki og‘zaki topshiriqlar yaratish imkoniyati mavjud.

Xatolarni aniqlash va tahlilida o‘quvchi yozgan matnni grammatik va uslubiy jihatdan tekshirib, tuzatishlar kiritish va tavsiyalar berish orqali refleksiya qilishga yordam beradi.

Madaniy kontekstda o‘rgatishda ChatGPT kontekstual misollar yordamida so‘z va iboralarning madaniy qo‘llanilishini tushuntira oladi.

Sun‘iy intellekt yordamida quyidagi asosiy til ko‘nikmalarini rivojlantirish mumkin:

- ChatGPT so‘z boyligini oshirish uchun sinonimlar, antonimlar, so‘z birikmalari va frazeologizmlar bilan mashq qilish imkoniyatini beradi.

- Har bir grammatik mavzuni misollar orqali tushuntirish, mashqlar tuzish va tahlil qilish orqali mustahkamlash mumkin.

- Mavzu asosida insho, e-mail, dialog va boshqa matn turlarini yozishga o‘rgatadi, ularni tekshiradi va takliflar beradi.

- Muloqot simulyatsiyasi orqali og‘zaki ifoda, talaffuz va spontan javob berish ko‘nikmalarini rivojlantirish mumkin.

Afzalliklari bular O‘quvchi markazli yondashuvni ta‘minlashi, 24/7 davomida foydalanish mumkinligi, har bir o‘quvchining ehtiyojiga mos fleksibil yondashuv va muloqot asosida kontekstli o‘rganishni kuchaytiradi.

Cheklovlari esa sun‘iy intellekt hali ham kontekstdan xatolik qilishi mumkinligi, har doim to‘liq pedagogik kompetensiyaga ega emasligi, emosional aloqaning yetishmasligi o‘quvchini motivatsiyadan mahrum qilishi mumkinligi, internetga bog‘liqlik – texnik sharoitlar bo‘lmasa, foydalanish imkoniyati cheklanganligidan iborat

So‘nggi yillarda xorijiy mamlakatlarda, jumladan AQSh, Janubiy Koreya, Yaponiya, Finlyandiya kabi davlatlarda sun‘iy intellektga asoslangan ta‘lim ilovalari (Duolingo, ELSA Speak, Replika, Grammarly, ChatGPT) orqali shaxsiylashtirilgan til o‘rgatish tajribalari keng ommalashmoqda. O‘zbekiston ta‘lim muassasalarida ham bu kabi texnologiyalarni bosqichma-bosqich joriy etish, o‘qituvchilarni sun‘iy intellekt vositalaridan foydalanishga o‘rgatish muhim vazifalardan biridir.

Xulosa qismi: Xulosa qilib aytganda, ChatGPT va sun‘iy intellekt texnologiyalarining til o‘rganish jarayonida keng qo‘llanilishi ta‘lim tizimini yanada samarali va shaxsga moslashtirilgan shaklga olib kelmoqda. Bu texnologiyalar nafaqat til ko‘nikmalarini rivojlantirishda, balki o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olib, o‘rganish jarayonini shaxsiylashtirishda ham muhim rol o‘ynaydi. ChatGPT yordamida foydalanuvchilar, o‘quvchilar va talabalarga interaktiv va dinamik o‘quv tajribasini yaratish mumkin, bu esa o‘z navbatida o‘rganish samaradorligini oshiradi.

Shaxsiylashtirilgan o‘qitish, sun’iy intellektning tahlil va yordami bilan, har bir o‘quvchining bilim darajasiga mos individual o‘quv rejalari va mashqlarni taqdim etishga imkon beradi. Natijada, til o‘rganishning har bir bosqichi aniq kuzatilishi va o‘quvchi o‘z xatolarini tahlil qilish, ularni tuzatish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu, o‘z navbatida, o‘quvchining motivatsiyasini oshirib, o‘rganishga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Biroq, ChatGPT va boshqa sun’iy intellekt texnologiyalarining til o‘rganish jarayonidagi samarali qo‘llanilishi bilan birga, uning ayrim cheklovlari va qiyinchiliklarini ham inobatga olish zarur. Texnologiyaning to‘liq pedagogik yondashuvni ta’minlash imkoniyati cheklangan bo‘lib, o‘qituvchining o‘quvchi bilan yuzma-yuz muloqoti, psixologik yondashuvi va motivatsiya yaratishdagi roli hali ham muhimdir.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Abdullaeva G. Xorijiy tillarni o‘qitishda shaxsiylashtirilgan ta’lim texnologiyalari. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi. 2018.
2. Abdullayeva, M., & Bekmahammadova, F. (2025). INGLIZ TILINI O'RGANISHDA SUNIY INTELLEKTDAN FOYDALANISH. *PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI*, 12(01), 136-137.
3. OpenAI (2023). Introducing ChatGPT: A new era of human-computer interaction. OpenAI Blog.
4. Liu, H., & Ruan, J. (2020). Artificial Intelligence in Education: Applications and Future Directions. Springer.
5. González, M., & Vázquez, E. (2021). The Role of Artificial Intelligence in Education and Language Learning. *Journal of Educational Technology & Society*, 24(4), 42-55.
6. Davenport, T. H., & Ronanki, R. (2018). Artificial Intelligence for the Real World. *Harvard Business Review*, 96(1), 108-116.
7. Jalolov A. AI yordamida til o‘rganish: Yangi imkoniyatlar. O‘zbekiston ilm-fan va texnologiya jurnali, 8(1), 2022. -b. 65-73.
8. Reich, J., & Duvall, S. (2019). Personalized Learning: The Practices and Possibilities of Tailored Instruction. Harvard Education Press.
9. Hernandez, J., & Lee, J. (2022). AI-Powered Language Learning: A Review of the Current State and Future Possibilities. *International Journal of Educational Research*, 50(2), 203-217.
10. Qosimova R. Sun’iy intellekt yordamida til o‘rganishni optimallashtirish. O‘zbekiston pedagogikasi va innovatsiyalar, 6(2), 2021. -b.78-85.